

GENDERKLIC VOOR JONGENS

EEN CREATIEVE GIDS VOOR
LEERKRACHTEN & SCHOLEN
aan de slag met jongeren over mannelijkheid

RESULTATEN **ACTIE-ONDERZOEK**: GENDERKLIC VOOR JONGENS

Algemene indruk

Tijdens het schooljaar 2013-2014 voerde Genderatwork een actie-onderzoek uit in 8 Vlaamse en Brusselse scholen. We wilden onderzoeken hoe je met jongeren kan spreken over mannelijkheid om op basis daarvan een aantal instrumenten uit te werken voor de leerkrachten om mee aan de slag te gaan. We kozen ervoor om met 15- tot 18-jarigen te werken in alle mogelijke schooltypes.

We werkten telkens ongeveer 3 lesuren met de verschillende deelnemende klassen. De verschillende lesvormen die we gebruikten vind je terug onder het deel lesmateriaal.

We gingen er vanuit dat mannelijkheid in de lessen en ook in het leven van de jongeren weinig of niet besproken wordt en dat het veel minder dan vrouwelijkheid verbonden wordt aan problemen. Ons leek het dat de ongeschreven regel dat jongens sterk zijn en geen hulp nodig hebben, zo diep inwerkt op zowel meisjes als jongens, dat de schaduwkant van het jongen-zijn weinig of niet zichtbaar is of in het bewustzijn aanwezig is.

Het **actie-onderzoek** heeft ons beeld enigszins bijgesteld. De meeste jongeren hebben wel een redelijk volledig beeld van de stereotypen over meisjes en jongens en hun eventuele impact, alhoewel ze toch schrikken als we ook voor jongens het lijstje van negatieve gevolgen vervolledigen. Wat vooral opvalt is dat de jongeren niet goed begrijpen waarom we “daar weer” over beginnen. Ze reageren met “wij kunnen er toch niets aan doen?” Jongeren voelen zich vrij machteloos tegenover deze genderstereotypen en hun impact. Zelfs al kloppen ze niet meer, toch lijken die genderstereotypen voor hen onmisbare richtingaanwijzers bij het vormen van hun identiteit en om bij de groep te horen.

Net daarom is het zo belangrijk om met jongeren te praten en te werken rond **genderstereotypen**: om te onderzoeken hoe ze werken en hoe we er bewust mee kunnen omgaan om zo hun negatieve impact te verminderen. Jongeren ontdekken zo dat ze allesbehalve machteloos staan tegenover genderstereotypen en dat zij in hun dagelijkse handelen net heel veel kunnen doen en laten om jongeren in de eerste plaats volledig mens te laten zijn en daarbinnen hun **‘mannelijkheid’** en **‘vrouwelijkheid’** positief te beleven.

Het onderzoek bevestigde ook dat het belangrijk is om heel specifiek rond mannelijkheid te werken met de jongeren:

- het betreft jongens op een actieve manier bij het verhaal van gendergelijkheid, een verhaal dat ze tot nu vaak louter als een zaak voor meisjes en vrouwen beschouwen. Ze zien in dat ook zij op verschillende niveaus ‘slachtoffer’ van genderstereotypen zijn en dat zij dus ook best wat te winnen hebben bij meer gendergelijkheid;
- het doet meisjes inzien dat ook zij stereotypen op andere meisjes én op jongens toepassen. De impact van genderstereotypen op jongens is vaak een eye-opener voor de meisjes wat hun positie als voornamelijk ‘slachtoffer’ van genderstereotypen in beweging brengt. Werken aan en praten over mannelijkheid is dus positief voor jongens én meisjes en een essentiële stap naar meer gendergelijkheid in de samenleving.

Concrete resultaten

We testten tijdens het actie-onderzoek een heleboel les-vormen uit. Een aantal van de instrumenten in deze les-vormen leverden concrete resultaten op die we graag met jullie delen. Het gaat hier om niet-wetenschappelijke resultaten, aangezien ze in diverse omstandigheden en contexten werden verzameld bij een kleine onderzoekspopulatie. Wel geven de resultaten een idee over de algemene teneur.

1. De enquête

De doelstelling van dit instrument is de leerlingen aan den lijve te laten ondervinden hoe genderstereotypen functioneren. Ze krijgen een aantal karakteristieken voorgeschoteld met de vraag of die eerder bij meisjes dan bij jongens horen, dan wel neutraal zijn. Op de keerzijde van het blad moeten ze bekijken in welke mate deze karakteristieken ook op hen van toepassing zijn. Het contrast tussen het algemene beeld – waar genderstereotypen heel makkelijk hun opwachting maken – en het beeld van een specifieke persoon is een uitstekende eye-opener voor de jongeren.

De enquête heeft dus een dubbele functie: het is enerzijds een introductie over genderstereotypen en anderzijds voor ons een mogelijkheid om te meten in welke mate de leerlingen toch nog stereotiepe denkpatronen vertonen. De antwoorden waren verrassend homogeen in de verschillende schooltypes en leeftijden en inderdaad vrij stereotiep. De antwoorden over hun individuele perceptie zijn minder stereotiep, maar er zijn duidelijk een aantal karakteristieken waar meisjes en jongens zich liever wel en liever niet mee associëren:

Wat meisjes vinden !!!

gevoelig
zorgzaam
betrokken
afwachtend

Wat jongens vinden !!!

gevoelig
betrokken
zorgzaam

... dat vrouwelijke eigenschappen zijn:

nonchalant
competitief

competitief
nonchalant
moedig

... dat mannelijke eigenschappen zijn:

moedig
ambitieuze
coöperatief
onafhankelijk

ambitieuze
coöperatief
onafhankelijk
afwachtend

... dat neutrale eigenschappen zijn:

... van zichzelf

zorgzaam
gevoelig
betrokken
moedig
ambitieuze

competitief
ambitieuze
moedig
onafhankelijk
gevoelig

... dat ze niet zijn

nonchalant
competitief

betrokken
afwachtend
nonchalant

De stereotypen zijn aan het evolueren zouden we hier – op bescheiden wijze – uit kunnen concluderen: meisjes hebben geen moeite om zichzelf ambitieus en moedig te vinden; jongens durven zich ook als gevoelig te benoemen. Maar jongens zien zichzelf nog maar weinig als betrokken en meisjes vinden zichzelf nog weinig competitief. Nonchalance is een eigenschap waar niemand zich echt mee identificeert terwijl het in het eerste deel heel duidelijk door beiden als een mannelijke karaktertrek werd bestempeld.

2. De evaluatiefiche

De bedoeling van de evaluatiefiche was in de eerste plaats het meten van de indrukken en het leerproces van de leerlingen na de 3 lesuren die we met hen werkten. We voegden er een aantal vragen bij die moesten meten wat hun verwachtingen over 'de ideale man' nu precies zijn. Tot onze verrassing zagen we op het einde van de rit nog een sterk stereotiep beeld over mannelijkheid naar voor komen, bij de jongens zowel als bij de meisjes. Er is dus best nog wel wat werk aan de winkel: op 3 lesuren kan je jongeren wel doen reflecteren en groeien, maar je kan genderstereotypen op zo'n korte tijd niet helemaal ombuigen naar een constructief verhaal.

We geven voor elk de **8 meest voorkomende karakteristieken** mee.

Voor de jongens:

beschrijf in ± 3 woorden
wat voor een man
dat je zelf wil zijn:

Succesvol
Eerlijk
Slim
Lief
Atletisch
Sterk
Gezond
Vriendelijk

Voor de meisjes:

beschrijf in ± 3 woorden
hoe de ideale man
er volgens jou uit ziet:

Lief
Grappig
Trouw
Groot, groter dan mij
Stoer
Knap, mooi
Eerlijk
Eigen mening

Met dank aan de scholen die meewerkten aan het actie-onderzoek:

- Damiaanschool Aarschot
- SOLV St. Truiden Campus St Aloysius
- PIVA Oudenaarde
- Sint-Jozefscollege, Aarschot
- BUSO Heemschool, Neder-over-Heembeek
- Koninklijk Atheneum Koekelberg
- Koninklijk Atheneum Anderlecht
- Koninklijk Technische Atheneum Jette

En met een speciaal bedankje voor de leden van het begeleidingscomité die mee hielpen het project realiseren:

- Nathalie De Bleeckere: Cel gender, diversiteit en armoedebestrijding, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
- Steven De Baerdemaeker: Project Gender en Seksuele diversiteit, Qavaria
- An Gydé: Gelijke Kansen in Vlaanderen
- Luc Vernaillen: pedagogisch adviseur secundair onderwijs, GO!